

Gamle Minder fra Tilsted Sogn.

Optegnede af P. P. Smidt.

Tilsted Sogn består af to Byer, den større Kirkeby *Tilsted* og den mindre *Silstrup*. Den sidste talte oprindeligt 6 Gårde, som endnu 1860 lå samlede i en Klynge, men siden til Dels er udparcellerede og udflyttede, hvorved Byens oprindelige Præg er udvisket. På den til *Silstrup* hørende Del af en mellem Byerne beliggende Udmark "*Pil*" (udtales med langt i), har der været en nu næsten forsvunden Høj, *Kællinghøj*, hvor Heksene "*Fils Kællinger*" i gamle Dage havde deres Tumleplads. Et lille Vandløb, som gennemstrømmer Fil, løber gennem Tilsted. Gårdene og Husene har her ligget langs Bækken, som Perler på en Snor, og Udskiftningen gjorde ingen Forandring deri. Ingen ønskede at flytte ud, og så fik hver en Lod, der var smal til at begynde med og siden blev bredere og bredere jo længere man kom fra Gårdene. I sidste Halvdel af forrige Århundrede blev dog efterhånden Gårdene delte og tildels flyttede ud på Marken, men Byens oprindelige Form er alligevel tildels bevaret endnu. Bækken har vel nok tidligere været mere vandførende end nu; thi ved Byens Nordende, hvor den gennem et lavt Drag flyder Syd om Gården Torp og under Navn af Dragsbæk udmunder i Limfjorden, ligger en Gård, der kaldes *Tilsted Mølle*, formodentlig fordi der i ældre Tid har været en lille Vandmølle.

1. Laurits Kristensen.

Omkring ved Midten af det 18. Århundrede boede Jens Østergård Lauritsen på Gården Matr. Nr. 8 i Tilsted. Han var Fæster til "*Søndergård*" i samme By, og Herskabet var Niels Edwardsen¹) og hans Kone, Ellen Ton; sidstnævnte var nok den styrende. I øvrigt var vistnok det meste af Tilsted By Fæste til samme Herskab, der selv var Bønderfolk og kun adskilte sig fra den øvrige Befolkning ved Magt og Rigdom. Ellen Ton havde en Søster, der sad i stor Fattigdom på en af Fæstegårdene i Byen. Det lader til, at Fru Ellen har kørt sine Fæstere i stramme Tøjler og efter Evne har efterlignet de "*andre Herremænd*". Hun havde nu udset en Kone til Jens Lauritsens Søn, Laurits Kristensen, som var født 1760, men da hans Ønsker ikke gik i den Retning, solgte Ellen Ton den unge Karl til de "*gevorbn*"; det var jo ikke sjældent i de

Tider, at en Karl blev straffet ved at skulle "*springe Soldat*". Så flygtede Laurits til Holsten, hvor han først tjente som Murerhåndlanger, men senere kom til at trække med Heste for en Hestehandler. Derved lærte han at omgæes Heste og fik særlig med Hingste at gøre, ligesom han i det hele trivedes vel og tjente gode Penge.

I Tilsted boede den Gang en Husmand ved Navn Poul Ilder, der lod sig leje til at drive Stude til Holsten. Når han rejste hjem til Thy, havde han Brev med fra Laurits til Faderen, og på den Måde holdtes Forbindelsen med Hjemmet vedlige. Siden fik Faderen købt et Fripas, så nu kunde Laurits vende hjem, Hjemmet blev købt af Ellen Ton, og Faderen blev Selvejer. Sønnen må vel så snart have fået Skøde på Ejendommen, thi den 15. Marts 1792 blev han trolovet i "*sit eget Hus*" med en Pige fra *Sjørring*, og de holdt Bryllup d. 30. Marts.

Få År i Forvejen var Stavnsbåndet blevet løst, og snart kom Udskiftningen. Laurits fik som de andre sin Part, men desuden en fraliggende Lod, på hvilken der siden er bygget en Gård. Og Grunden til, at Laurits efter sit eget Ønske fik denne Udlod var ret mærkelig. Han havde som før bemærket passet Hingste i sin Udlændighed, det ønskede han at vedblive med i Hjemmet, og da den omtalte noget afsides liggende Udmark efter hans Mening egnede sig godt til at græsse Hingste på, forlangte og fik han den. At hans Hingstehold har været påskønnet fremgår af, at Regeringen tilstillede ham en Sølvmedalje som Anerkendelse. Den gemmes på Gården, er meget stor og vejer 53 Kvint. Laurits måtte vælge mellem den og 8 Specier, men han var forstandig og ærekær nok til at vælge Medaljen.

En Sønsøn af Laurits Kristensen, som i en længere Årrække beboede sine Forfædres Gård i Tilsted, og som nu er en gammel Mand, er min Hjemmelsmand til det her meddelte. Han er nu den eneste, der kan fortælle om gamle Tider. Der kom i hans Barndom mange Folk i hans Hjem. Bymændene sad da og talte om gamle Tilstande og Begivenheder, og Drengen sad og hørte opmærksomt efter.

2. "Mads Kusks hul"

Den sidste Herremand på Todbøl, Kammerherre Føns, havde Fæstegods i *Silstrup* og solgte i 1801 "*Østergård*" til Jens Østergård, som havde Gården i Fæste. Samme Herremand havde en Kusk ved Navn Mads, som jævnlig kørte til Thisted i sin Husbonds Ærinde. Ved en sådan Lejlighed var han en Gang bleven svirende og Folk var betænkelige ved at lade ham køre hjem ad Datidens dårlige Veje og i

¹ Niels Edwardsen (Galtrup) fra Tingstrup tog ²⁰/₂ 1779 Borgerskab som Købmand i Thisted. Han døde 1792, 72 År gammel, og blev begravet på Thisted Kirkegård. Hans Enke Ellen Kristensdatter Ton, boede efter hans Død i Tilsted, hvor hun døde 1805, 66 ¹/₂ År, og blev begravet der.

Mørke, men Mads forsikrede, at han kendte Vejen så godt, at han kunde køre den med tilbundne Øjne. Det gik dog galt. Vejen til Todbøl gik den Gang Østen om Bavnehøj (mellem Tilsted By og den nuværende Landevej) og over Tviskær, hvor Mads den Aften styrede Skuden ud i et af de vandfyldte Huller. Vognen blev i Hullet, men Hestene sled sig løs og stod næste Morgen i min Hjemmelsmands Gård, hvad hans Fader, Laurits Kristensens Søn, mindedes at have set som lille Dreng. Mads var bleven på Valpladsen; han var druknet, og "Mads Kusks Hul" bærer endnu Navn efter ham.

3 Stellehøj

Med det Navn benævntes tidligere en nu udjævnet Gravhøj ved Oddesunds Landevejen, Syd for Tilstedvejen. Navnet har den nok fået af en trist Begivenhed, idet en Pige fra Dragsbæk, der havde dræbt sit Barn, blev henrettet og stejlet på Højen.

Min Hjemmelsmand tog sig en Gang for med en Karls Hjælp at grave i den; men da han fandt et Menneskehoved i Højens øverste Del, antog han det for Pigens og lovede sig selv, at han aldrig mere skulde grave på slige Steder.

4. Et Sagn.

Til Søndergård i Tilsted knyttes Sagnet om, at den Velstand, der, så længe nogen kan mindes, har rådet i Gården, hidrører fra følgende Tildragelse: Da Pigen en Dag havde travlt med at bage og netop var ved at tage Brød af Ovnen, kom en Rytter gennem Bryggerset med en Hund efter sig. Pigen tog da en Kage og kastede den for Hunden, hvorpå Rytteren sagde, at der aldrig skulde blive Fattigdom i Søndergård, og da han red bort, lod han sin Hest tabe en Guldsko.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1920, side 187-190)